

Sveavägen 59
Box 350, SE-101 26 Stockholm, Sweden

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter
The Swedish federation for Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Rights
Member of The International Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and
Intersex Association (ILGA)

Förbundskansli
+46 8 50 162 900
forbund@rfsi.se

RFSL Info & Media AB
+46 8 50 162 910
komut@rfsi.se
www.rfsi.se

Fax
+46 8 50 162 999

Webb
www.rfsi.se

REMISSYTTRANDE
2013-06-17

Arbetsmarknadsdepartementet

Främlingsfienden inom oss (SOU 2012:74)

RFSL (Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter) har beretts tillfälle att yttra sig över SOU 2012:74, *Främlingsfienden inom oss*. RFSL har inhämtat synpunkter från den antirasistiska och feministiska tankesmedjan Interfem i beredningen av remissyttrandet. Förbundet lämnar härmed följande synpunkter.

Övergripande synpunkter

Vem har rätt att formulera problem och lösningar?

En grundpelare i RFSL:s arbete är att människor som själva är berörda av en viss fråga bör vara delaktiga i formulering av problem och lösningar kring densamma. Därför anser vi det är anmärkningsvärt att så få personer med egen erfarenhet av rasism, eller organisationer som engagerar personer utsatta för rasism, har fått vara delaktiga med sin expertis och kunskap i utredningsmaterialet. Sannolikt hade förslagen till åtgärder sett något annorlunda ut om så hade varit fallet. RFSL anser det vara av största vikt att regeringen och myndigheter i sitt vidare arbete mot rasism i högre utsträckning lyssnar på och ger plats åt personer som själva har erfarenhet av rasism att driva arbetet samt formulera frågor och lösningar.

Norm- och maktkritik

Utredaren nämner normkritiska perspektiv och diskuterar att rasism är en fråga om makt på några ställen i utredningen. RFSL saknar dock genomgående ett norm- och maktkritiskt perspektiv i utredningsmaterialet och förslagen till åtgärder. Ett övergripande exempel på detta är utredningens användande av begreppet främlingsfientlighet i stället för rasism. Användande av rasism som huvudsakligt begrepp hade bättre kunnat tydliggöra att ojämlika maktförhållanden skapar och reproducerar problemen. Eftersom vårt samhälle är byggt på rasistiska strukturer, vilka på många sätt är normaliserade, behöver

vi synliggöra normer och motverka diskriminerande normer och strukturer. Exempelvis hävdas det i utredningen att svensk lag har ett gott skydd mot rasism, samtidigt som vi också bland annat har lagar som inte garanterar skydd för asylsökande med skyddsbehov, som inte ger vård till asylsökande och papperslösa på samma sätt som till andra som vistas i landet, och som inte till exempel fullt ut skyddar människor mot diskriminering av polisen, eftersom diskrimineringslagen inte omfattar alla samhällets aktörer. Allt detta har kritiserats från ett antirasistiskt perspektiv och skulle åtminstone ha behövt belysas och reflekteras kring av utredaren. Det finns ju också onekligen en anledning till att utredningen har tillsatts – det svenska arbetet mot rasism brister på olika sätt och kanske beror detta bland annat på brister i lagstiftningen. Arbetet mot rasism måste ske på ett genomgripande och förebyggande sätt på många nivåer för att nå effekt. Vi har till exempel en segregering av bostads- och arbetsmarknad i Sverige, som kan förklaras utifrån ett flertal aspekter, men där rasistiska strukturer och föreställningar är en betydande förklaring. Detta hade vi bland annat önskat att utredaren hade studerat och gett förslag på hur vi kan komma tillrätta med.

Tolerans

RFSL vänder sig konsekvent mot användandet av ordet tolerans. Så länge en grupp ska (lära sig att) tolerera en annan kvarstår ett maktförhållande. Toleransen är dessutom godtycklig och kan när som helst försvinna. I arbetet för mänskliga rättigheter är det viktigt att utgå från det ömsesidiga begreppet respekt och att inte tappa maktperspektivet. Vem är det som tjänar på att en viss struktur upprätthålls, till exempel? I sammanhanget kan tilläggas att RFSL också är kritiska till att Forum för levande historia, som är en av nyckelaktörerna på området, har inskrivet i sin instruktion att verka för tolerans i samhället. Forum för levande historia har också haft utbildningar för elever där de ska lära sig att tolerera olikhet. Detta anser vi överensstämmer dåligt med myndighetens övergripande uppdrag att verka för alla människors lika värde.

Intersektionalitet

RFSL ställer sig tveksamma till att utredaren valt att helt utelämna gruppen hbtq-personer (homosexuella, bisexuella, transpersoner och andra personer med queera uttryck och identiteter). Detta trots att utredningsdirektiven öppnar upp för möjligheten att låta även denna grupp omfattas. RFSL menar att det förefaller osannolikt att rapporter och studier som ligger till grund för utredningens fakta och bedömningar inte skulle ta upp frågor kring sexuell läggning och könsidentitet eller hatbrott riktade mot hbtq-personer. RFSL menar att utredningen brister på denna punkt. Olika maktordningar påverkar och interagerar med varandra. Perspektiv som erkänner och studerar detta kallas intersektionella och en intersektionell analys ger oss ofta de mest intressanta och relevanta slutsatserna. Inte minst för att mycket av det hat som riktas mot rasifierade personer kommer från grupper eller människor som även riktar hat mot hbtq-personer. Det har även hänt att ”vit makt”-grupperingar och företrädare för Sverigedemokraterna har försökt använda sig av hbtq-

personer i sin retorik och utge sig för att vara allierade med hbtq-personer med argument som ”muslimer är det största hotet mot homosexuella”.

Utredningens specifika förslag

RFSL tillstyrker utredningens förslag om att DO ska bredda sin verksamhet till att få en samordnande roll för arbetet mot främlingsfientlighet och rasism. Vi vill dock också betona att det konkreta arbetet med diskrimineringsfall ofta utförs effektivare på lokal nivå av antidiskrimineringsbyråer. Ett brett nätverk av statliga myndigheter, Sveriges kommuner och landsting - SKL, forskare och företrädare för civilsamhället, inklusive antidiskrimineringsbyråerna och organisationer som organiserar de berörda grupperna, kan utgöra ett bra stöd till DO och ge en bred kunskapsbas.

RFSL tillstyrker också förslaget om att det ska finnas fler antidiskrimineringsbyråer i hela landet, samt ser mycket positivt på förslaget att höja bidraget till byråerna från 12 miljoner till 25 miljoner år 2014. Det arbete de nuvarande antidiskrimineringsbyråerna gör är av stor vikt och de har, genom att vara en del av civilsamhället, en annan kontaktyta än en myndighet som DO.

RFSL instämmer också i utredningens analys att det behövs förbättrad hatbrottsstatistik, men vill betona att det också krävs förbättrad kompetens kring hatbrott och hedersrelaterad brottslighet inom polis- och rättsväsendet samt hos brottsofferjourer. RFSL vill utöver detta se en nationell handlingsplan från regeringen med åtgärder för att minska hatbrotten i samhället. I dagsläget har vi en hetslagstiftning som inte omfattar transpersoner, vilket är mycket anmärkningsvärt eftersom transpersoner är en grupp som är väldigt utsatt för hets. Det finns också anledning att se över hur lagstiftningen kan bli mer konsekvent och på bästa sätt skydda de olika grupperna. I sammanhanget kan nämnas att vi också önskar se att diskrimineringslagstiftningen ställer krav på arbetsgivarna om aktiva och förebyggande åtgärder mot diskriminering gällande alla diskrimineringsgrunder, och inte bara några.

RFSL anser att utredningens mest omfattande satsning på ett lärarlyft med kompetensutveckling i grunden är bra och förespråkar den större satsningen om 130 miljoner kronor per år i fem år. RFSL anser vidare att alla personer som utbildas till yrken inom vård, omsorg och utbildning bör vara rustade för att hantera kränkningar, förtryck och diskriminering och säkerställa att människor som uppsöker till exempel vårdinstanser inte riskerar att utsättas för detta. För att säkra denna kompetens bör detta ingå i examensförordningen.

När det gäller förslaget om att Skolinspektionen ska göra attitydundersökningar bland elever och skolpersonal vill RFSL påpeka att det finns en risk för att undersökningar när det gäller värdegrundsfrågor kan förstärka snarare än motverka fördomar och negativa strukturer. Utifrån ett normkritiskt perspektiv är det mer relevant och intressant att studera hur normer byggs upp och

återskapas i skolmiljön för att kunna bryta upp de förtryckande strukturerna. Om resultat av åtgärder ska mätas är det mer intressant att tillfråga personer utsatta för olika former av förtryck och diskriminering hur situationen upplevs.

RFSL är positiva till att man återinför statligt stöd till quick response-funktioner mot främlingsfientlighet på nätet. Näthat och nätpropaganda utgör ett växande problem som måste tas på allvar.

Ulrika Westerlund
förbundsordförande

Axel Repka
ledamot förbundsstyrelsen

Johanna Dexter Wistedt
ledamot förbundsstyrelsen